

Telefon štev. 3040.

VOJNI INVALID

GLASILO UDRUŽENJA VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE SHS

OBLASTNEGA ODBORA ZA LJUBLJANSKO IN MARIBORSKO OBLAST V LJUBLJANI

List izhaja 1. in 15. v mesecu. Posameznik na številka 1 Din. — Naročnina mesečno 2 Din. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani. — Št. Peterska vojašnica. Telefon štev. 3040.

Internacionalno vprašanje zaposlovanja vojnih žrtev.

Iz poročila internacionalne zveze vojnih žrtev, ki ima svoj sedež v Ženevi, za letošnji kongres v Berlinu, posnemamo zanimive podatke, kako je v posameznih državah urejeno vprašanje zaposlovanja vojnih žrtev.

Pri omenjeni zvezi je bil že leta 1923 ustanovljen posebni delavski urad, ki je zbiral vse podatke in zakonodajo. Konferenca izvedencev je ugotovila različno stanje ter storila svoje sklepe in resolucije, s katerimi je pomagala reševati to važno vprašanje pri posameznih vladah.

Veljavne invalidske organizacije pa imajo nalog podpirati te sklepe in predloge ter se sklicevati na nje pri svoji borbi. Ta problem, ki so ga pripravili priznani veščaki, je treba dovesti na enakost po vseh državah.

Najprvo razlaga poročilo obstoječo zakonodajo, potem pa sklepe internacionalne. Izmed držav, ki so bile udeležene v svetovni vojni, jih je pet, ki imajo zakonito predvideno dolžnost zaposlovanja tako, da olajšujejo položaj vojnih žrtev na delavskem trgu, in sicer: Francija, Nemčija, Italija, Avstrija in Poljska.

Da se more premostriti smisel in bistvo tega vprašanja v posameznih državah, navaja poročilo kratko zakonodajo.

Francija ima v to svrhu zakon z dne 26. aprila 1924, ki deli svoje določbe v dve skupini.

Prva je za državne nameščence vojne žrtve bodisi uradnike ali delavce, ki se morejo sklicevati na pravico, da postanejo že tekom enoletne službene dobe definitivni.

Privatna podjetja pa so primorana gotovo procentualno število mest zasesti z vojnimi žrtvami.

V svrhu definitivnega nastavljanja vojnih žrtev državnih uslužbencev je v juliju leta 1928 stavil senat predlog za sredstva, ki znašajo 100 milijonov frankov.

K izvedbi zakonitih določb za privatna podjetja manjkajo še pravilniki, vendar pa obstoja odlok z dne 16. julija 1925, katerega veljavnost je bila podaljšana 9. marca 1928, da se določa 10% privatnih mest vojnimi žrtvam.

Za sprovedbo gori omenjenega zakona pa je tudi že izdan dekret z dne 10. novembra 1927, ki postavlja tozadevne komisije.

Izvajanje je pokazalo povoljne uspehe. Postavljena je bila delavska inšpekcija, ki rezervira potrebna mesta vojnimi žrtvam. Poročilo omenja posamezne kraje, kjer je procent pogojev zelo prekoračen in kraje, kjer sploh ni nobene brezposelne vojne žrtve.

Vendar pa poročila iz nekaterih krajev tožijo, da hočejo posamezni delodajalci zaposliti le lahke invalide, pa tudi invalidi sami odklanjajo nekatere službe radi premalih plač.

Italija ima zakon o prisilnem zaposlovanju vojnih žrtev z dne 21. avgusta 1921, ki se nanaša na javna in privatna podjetja.

Javna podjetja morajo dajati vojnimi poškodovancem vsako 10. mesto v obratu kakor tudi od upravnih ali računskih mest. Privatna podjetja pa morajo nuditi vojnimi poškodovancem vsako 20. mesto.

Vendar pa so pod posebnimi utemeljenimi pogoji lahko deloma ali popolnoma oproščeni te dolžnosti.

Po tem zakonu je smatrati za upravičenih 216.768 vojnih poškodovancev, izvzetih je pa okoli 9000 pretežkih invalidov, okoli 28.000 bolnih na pljučih in okoli 4000 umobolnih.

S to zakonodajo je dobilo doslej 110.000 invalidov zaposlenje, in sicer 46.500 pri državi, občinah ali drugih javnih ustanovah, 63.600 pa pri privatnih podjetjih.

Vpoštevati je treba, da je mnogo invalidov izbralo svobodne poklice kmetov, trgovcev, obrtnikov itd. Za kmetovalce obstoja posebna skrb potom organizacije kmetijskih kreditnih ustanov, ki jih štiti zakon z dne 19. junija 1924. V drugi polovici leta 1927 je bilo 1646 prisilcev invalidov, napram 2425 službenim ponudbam.

Vendar je pa iz posebnih razlogov poškodb še okoli 1000 brezposelnih vojnih žrtev. Izvajanje teh predpisov vrše invalidski oddelki državnih oblasti, katere vodijo izključno same vojne žrtve.

Tudi **Avstrija** ima zakon za zaposlovanje invalidov z dne 1. oktobra 1920, ki zavezuje vse obrtniške obrate, rudnike, državna monopolska podjetja, kmetijska, gozdna podjetja in sploh vse obrate, ki delujejo v pridobitne svrhe, na vsakega 20. delavca po enega vojnega poškodovanca ter vsakega nadaljnjega 25. delavca zopet enega vojnega invalida. Ta zahteva more biti po naredbi ministrstva zmanjšana.

Pravico do zaposlenja po tej odredbi imajo invalidi, katerih delanezmožnost znaša več kot 45%. Oni, ki pa imajo od 35 do 45% delanezmožnosti, morejo uživati to zaščito le, ako ne morejo dobiti njihovem položaju odgovarjajoče službe, ali jim preti odpust. V kvoto med vojne poškodovance pa se sme od delodajalcev računati vse slepce (ne samo vojne) in pa poškodovance v lastnih obratih, ki imajo nad 45% delanezmožnosti.

Prepustitev stanovanj, ali mesta za naselitev ali obča pomoč k preživljanju, velja kot nadomestek za dolžnost nastavljanja.

Plača vojnega poškodovanca more zastajati le, ako se dokaže manjša delavnost, mora pa omogočati preživljanje.

Odpovedni rok za vojne poškodovance ne sme biti manjši od 4 tednov.

Kjer radi nevarnosti ali zdravstvenih ozirorov ni mogoča nastavev vojnih žrtev, se je treba oškodovati s takozvano poravnalno takso, ki gre v fond za vzdrževanje delanezmožnih.

Pod to zakonodajo je začetkom leta 1927 spadalo 52.608 vojnih poškodovancev.

Do 1. jun. 1928 je bilo izdanih 18.623 nastavitvenih dekretov, faktično nastavljenih pa jih je bilo 10.610. Število brezposelnih invalidov bo še vedno okoli 15.000 do 17.000, kar je treba pripisovati gospodarski krizi.

Ta zakonodaja je podaljšana za enkrat do konca leta 1929. Podjetniki imajo tolažbe, da bo po tem odpadla, vendar pa deluje centralno združenje invalidskih organizacij, da ostane in se zboljša, kar bo gotovo doseglo. Zahteve se nanašajo na to, da se kvota ne zmanjšuje, enako tudi ne poravnalna taksa, da se sme takim osebam služba odpovedati le po predhodnem sporazumu z invalidsko odškodninsko komisijo, da bi znašala poravnalna taksa četrtletno delavsko mezdo in da naj se posredovanje vrši potom posebnih invalidskih oblastev.

Organizacija pa se pritožuje, da upravne oblasti in javna podjetja ne kažejo lepega vzgleda privatnim podjetnikom, ker v javnih službah ne obstoja nikaka prednostna pravica.

Nadalje pa poročila našteva države, ki nimajo izvedenega vprašanja zaposlitve.

Tako ima **Belgija** zakon od 3. avgusta 1919 s poznejšimi spremembami od 27. julija 1924, ki določa pogoje za vojne žrtve v državnih in občinskih službah ter jim uračunava povišanje vojaške službe.

Prosilci se dele v 4 skupine, ki so mero-dajne tudi za vrstni red.

Prva skupina tvori vojne poškodovance, ki prejemajo kot taki rente.

Druga skupina tvori vojaške invalide in take osebe, ki so se borile proti sovražniku in se izredno žrtvovali, čeprav niso belgijski državljani.

V tretjo skupino spadajo vsi otroci vsled vojne umrlih vojaških oseb, kateri so bili dne 1. avgusta 1914 še mladoletni kakor tudi otroci onih državljanov, ki so prišli vsled vojne na drug način ob žiljenje.

Četrta skupina so vsi drugi.

Nato sledi poročilo za **Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev**, ki omenja tekst členov 30, 32 in 29 našega invalidskega zakona.

Poročilo konstatira nadalje, da so določbe

člena 30 le na papirju. Od organizacije podvzeta prizadevanja, da bi vojne žrtve dosegle zakonito predvideno prednost pri nastavitvah v javne službe, so ostala doslej brezuspešna.

Kot neko posebnost prostovoljne oskrbe za zaposlovanje vojnih žrtev je treba smatrati v **Angliji**.

Državna odredba je podelila onim, ki zaposlijo invalide, gotove prednosti in jim dovoljuje pri njihovi korespondenci vporabljeni posebni znak zasluge.

Uradni list delavskega ministrstva poroča stalno o uspehih in izvajanju te odredbe. Po najnovejših vesteh je doslej prostovoljno pristopilo k taki obvezi okoli 380.000 podjetij. Vendar pa se nahaja vpisanih 27.000 vojnih poškodovancev brez posla, kar so krive okolnosti, med temi jih je 7000 sploh za vsako delo nesposobnih.

Že meseca maja 1924 je napravil član glavnega odbora angleške legije v spodnji zbornici načrt zakona, po katerem bodo imele vojne žrtve predpogoje v državni službi, kakor tudi pri vseh privatnih podjetjih, ki že niso prostovoljno pristopila gori omenjeni obvezi ter zaposlujejo najmanj 50 delavcev. To naj bi veljalo za vojne poškodovance nad 40% in pod 80% nesposobnosti. Ta načrt je bil obravnavan v spodnji zbornici dne 29. februarja 1928, vendar pa tozadevni rezultati še niso znani.

Na **Čehoslovaškem** obstoja prednost za državne službe samo za legijonarje in dalje služeče podčastnike. Za vojne poškodovance ne obstoja nobena zaščita, razen nekega prostovoljnega skupnega dela.

Organizacije zahtevajo posebni zakon o zaposlovanju pred vsem v uradih, javnih in privatnih podjetjih kakor tudi zaščito proti odpovedim.

Vlada se ne zanima resno za te zahteve. Izmed držav, ki imajo precej obširno ureditev vprašanja zaposlitve vojnih žrtev, pride v poštev pred vsem tudi **Nemčija**. Mi smo svoj čas njeno vprašanje že precej obrazložili, po podatkih internacionalne ga bomo prinesli prihodnjič enkrat, ko izide naknadno.

Iz gori navedenih variacij zamoremo posneti marsikaj, kako se v različnih državah zanimajo za to pred vsem važno vprašanje vojnih žrtev.

Internacionalna »Ciamac« podpira energično potom veščakov in kakor smo že omenili, s svojim delavskim uradom, ki deluje stalno v Švici, to vprašanje. Tako ima pripravljene tudi za letošnji svoj kongres v Berlinu stvarne predloge, ki bi se morali uresničiti povsod po vseh državah.

Predlogi so v bistvu sledeči:

Kakor vprašanje preskrbe in materijelna pomoč se mora uresničiti tudi zopetna vpostavitve vojnih žrtev v pridobitni položaj potom zaposlitve, preskrbe službenih mest in druga pomoč za samostojno preživljanje.

To se zamore le s potrebnim zakonodajstvom, kakršno že v nekaterih državah obstoja.

Ti obstoječi zakoni potrebujejo povišanje mest, to je kvote pri raznih podjetnikih in zvišanje odkupne takse v prid brezposelnih z določbami kazni. Ščititi se mora proti neupravičenemu odpuščanju, in sicer potom zakona in za to poverjenih faktorjev. K temu se mora pritegniti invalidske organizacije. Veljavnost zapadlega zakonodajstva se mora podaljšati. Poleg dolžnosti države, da pri svojih oblastvih in podjetjih zaposluje vojne žrtve in jim nudi prednostne pravice, je treba napraviti prisilno zaposlovanje pri privatnih podjetjih.

Kongres pričakuje, da bodo one države, ki imajo delno ali drugačno ureditev tega vprašanja, čimprej v tem smislu izpopolnile svoje zakone. Z obžalovanjem konstatira, da nekatere države, nevpoštevajoč zahteve vojnih žrtev, niso napravile nikakih dejanj k vpe-ljavi poškodovancev v eksistenco in apelira na nje, da vse to zamujeno spravijo čim prej v sklad v sporazumu z združenji in organizacijami.

Mi smo na to vprašanje polagali vedno največjo važnost, ker le v njem vidimo zaščito

vojnih žrtvih. Z mesečnimi pokojninami, podporami in miloščinami se ne more invalidskega vprašanja nikdar rešiti.

Ako pa invalida spravimo k samostojni eksistenci s tem, da ga res vsestransko zaščitimo v dosegu službenega mesta, ne samo površne izobrazbe, ne bo potreboval denarne pomoči in država bo razbremenjena. Javnost

Štefan Radić mrtev.

Atentat v Narodni skupščini, kjer sta bila ustreljena dva narodna poslanca, nekateri pa ranjeni in med tistimi ranjenimi je bil tudi Štefan Radić, človek, ki bo imel v zgodovini častno mesto. Rana, dasi nevarna, je sicer zacelila, ali posledice te rane so ga strle.

Umrli je v sredo 8. avgusta t. l. ob 8. uri 55 min. zvečer v Zagrebu v svoji vili na Pantovčaku, zadet od srčne kapi.

Zopet je zaključen en akt jugoslovanske tragedije. Bližnja bodočnost se poraja za spuščenim zastorom. Kaj bomo uzrli, kadar se dvigne.

Pojavov, kakor je bil Radić, beleži zgodovina mnogo. Spomnimo se samo Sinnfeinovcev s svojim vodjo Parnellom na Irskem, Slovakov s svojim Hlinkom, transilvanskih Rumunov s svojim vodjom Maniu-om, ki je istotako zapustil parlament v Bukarešti s svojimi poslanci, ki zasedajo sedaj v protiparlamentu, ki ne priznava sklepov vlade.

Radić se je rodil kot sin siromašnega kmeta v selu Trebarjevo pri Sisku leta 1871. Gimnazijo je obiskoval v Zagrebu, a so ga iz šestega razreda odpustili, ker se je udeležil demonstracij proti madžarskemu banu Khuen-Hedervaryju. Rodoljubi, zlasti srbski metropolit Mihajlo, so se zanj zavzeli in mu omogočili študij v Rusiji, v Kijevu, kjer pa ni dolgo ostal. Vrnil se je v Zagreb, kjer so ga pa po odgonu poslali domov. Tu se je pripravljaj na maturo, ki jo je tudi dovršil.

Potem je študiral pravoslovje, filozofijo in politične vede na univerzah v Zagrebu, Moskvi, ponovno v Pragi in v Parizu. Nikjer dolgo. Dasiravno je imel pri študiju lepe uspehe, ga njegova nemirna narava nikjer ni dolgo držala, njegov uporni duh je bil vedno kriv raznih političnih prestopkov, da so ga oblasti preganjale iz mesta v mesto. Z letom 1902 se je Radić stalno naselil v Zagrebu, kjer je otvoril malo trgovino s papirjem in knjigami in je začel izdajati mesečnik »Hrvatska Misao« in je obenem s svojim bratom Antonom začel propagirati kmečki program in organizirati kmečke mase. Pod znanim madžarskim komisarjem Čuvajem je leta 1911 zopet presedel eno leto v zaporu.

Po prevratu se je postavil na republikansko in samohrvatsko stališče in vsi njegovi poslanci so se abstinirali iz skupščine. Ko pa je pod Pašić-Pribičevićevim režimom leta 1925 bila proglašena nad njim obznana in njegovih 69 mandatov razveljavljenih, on sam pa zopet zaprt, je z njegovim soglasjem njegov nečak Pavle Radić, ki ga je ubila krogla istega dne, ko je njega smrtno ranila, podal v skupščini znano izjavo, s katero se odreka republikanizmu in priznava ustavo. Še istega dne je bil potem Štefan Radić prosvetni minister. Prijateljstvo med radikali in njim ni dolgo trajalo; na-

mora pomagati, da se najde invalidu mesto v človeški družbi in ne samo državna skrb.

Tako se je storilo na Angleškem prostovoljno, drugod pa deloma prisiljeno.

To je široko polje, na katerem bi moralo naše udruženje temeljito delati. Naš kongres ima v tem oziru mnogo posla, samo ako bi se hotel poprijeti tega velevažnega vprašanja.

slednje leto se nahaja zopet v opoziciji, po zadnjih volitvah v jeseni lanskega leta pa je storil s samostojnimi demokrati Kmečko-demokratsko koalicijo.

Pogreba so se udeležile ogromne množice in nešteto vencev in rož je bilo podanih v zadnje slovo. Kralj je dal velik lavorjev venec iz čistega srebra. Na trobojnici je napis: »Stjepanu Radiću — Aleksander!«

»Vojni invalid« se spominja tega velikega moža ob njegovi prerani smrti.

Iz Narodne skupščine. - Invalidski zakon je spremeniti.

V našem listu nismo pisali o delu v Narodni skupščini, ker ni bilo mnogo za pisati. O našem vprašanju ni imela Narodna skupščina časa razpravljati, zboljšati naš položaj, invalidski zakon spremeniti, pa še manj. Tako vsaj smo čutili in občutili. Ker pa se je te dni, in sicer 10. t. m. vendarle zgodilo, da se je razpravljalo o vojnih žrtvah, prinašamo tukaj poročilo, kakor ga je priobčil nedeljski »Slovenec«:

Danes dopoldne, t. j. 10. avgusta t. l., je imel sejo odbor za tolmačenje člena 108 invalidskega zakona. Minister za socialno politiko Stjepan Barić je v kratkih besedah obrazložil, da je radi različnega tolmačenja tega člena prišlo do zmede. Člen 108 so vsa ministrstva v praksi tolmačila tako, kakor ga je tolmačilo ministrstvo za socialno politiko. Le gozdarsko-rudarsko ministrstvo ga je tolmačilo drugače, vsled česar je nastala zmeda. Zato je bila vlada primorana predložiti zakonsko tolmačenje tega člena, ne da bi bilo sedaj mogoče spremeniti smisel tega člena. V razpravo sta posegla zemljoradnik Lazić in poslanec Kremžar, ki je v imenu Jugoslovanskega kluba poudarjal sledeče:

Zalibog imamo pred seboj le nalogo tolmačiti čl. 108. Zato nam ob tej priliki ni mogoče predložiti nobene spremembe k čl. 108. in drugim členom invalidskega zakona. Toda ravno večno tolmačenje posameznih členov invalidskega zakona dokazuje, da je zakon stvarno in pravno slab. Mi smo na to opozarjali takrat, ko se je zakon sprejel. Zato smo glasovali proti zakonu, ker vsebuje polno krivic in neenakosti, ki jih je treba odpraviti. Treba je podaljšati rok za prijavo invalidov. Še bolj je treba odpraviti iz invalidskega zakona trdote in neenakosti.

Na to je odgovarjal minister Barić, ki je dejal, da se popolnoma strinja s predgovornikom in da bi bilo treba podaljšati rok za prijavo. Že v tem bi bilo treba zakon novelirati. V ministrstvu za socialno politiko se pripravlja material za novo k izdanemu zakonu, ker je praksa pokazala, da je zakon potreben temeljitih sprememb. K temu poročilu je treba pripomniti, da je že bivši minister dr. Gosar pričel pripravljati spremembe invalidskega zakona. Upati je, da bo mogoče spremembe izvesti že v jesenskem zasedanju. Jugoslovanski klub bo temu vprašanju za odpravo krivic in neenakosti posvečal vsi odgovornost.

Tako »Slovenec«. Mi pa bomo sedaj, ker smo pred kongresom, na tem kongresu glasno in odločno povedali, da se zakon mora spremeniti in to čimprej in uzakoniti nov, tak, ki bo izdelan z našim sodelovanjem.

Kelloggov predlog za protivojni dogovor.

Grozote svetovne vojne so vplivale, da so se pričeli pojavljati idealistični predlogi, kako naj se preprečijo v bodoče svetovne vojne ali vojna sploh. Najprej je že med vojno predsednik Zedinjenih držav postavil štirinajst točk o miru in samoodločbi narodov. Po vojni je pa sprožil tajnik Zedinjenih držav Kellogg novo iniciativo, po kateri naj bi države napravile protivojni dogovor. Štirinajst držav je že izjavilo, da se priključijo takemu dogovoru, to so evropske zmagovalke v svetovni vojni ter Nemčija in Japonska. Koncem avgusta naj bi države to mirovno pogodbo podpisale v Parizu, kamor pride tudi Kellogg. Anglija pa stavi glede mirovnega dogovora zahtevo, da podpisajo dogovor samo države, ki so v Zvezi družstva narodov, kar se more smatrati kot ost proti sovjetski Rusiji, ki naj ne bi smela sodelovati, oziroma bi bil novi pakt naperjen proti Rusiji.

Kelloggov predlog pravi, da stranke v imenu svojih narodov izjavljajo, da preklinjajo vojno za razreševanje mednarodnih sporov ter da ne reflektirajo nanjo kot pomoček v nacionalni politiki. Dalje pravi predlog, da hočejo države vsakršna nasprotja, ki bi med njimi nastala, neglede na njih nprav ali vzrok, poizkušati rešiti mirnim potom.

V tretjem odstavku pa dogovor določa, kako naj države ta dogovor odobre.

Lepe so te besede. Preklinjajo vojno; države ne reflektirajo več na vojno in vse spore hočejo rešiti mirnim potom. Toda, če pregledamo boj za ta dogovor, ki sevrši že dolgo leto, v katerem razne države naglašajo svoje pridržke in skušajo po ovinkih z razlago tega predloga vendarle imeti svobodo, da svoje interese v svojih lastnih sporih rešujejo, moremo smatrati vse to diplomatiziranje o preprečevanju vojne nevarnosti kot gesto, s katero se hoče utolažiti nejevoljo proti vojni med narodi, volilni manevar za predsedništvo ameriških Zedinjenih držav. Države tega predloga niso mogle kar odklanjati. Začela se je korespondenca med Parizom, Londonom, Tokiom in Washingtonom. Vse države so se pa izgovarjale na pogodbe, na zvezo narodov in povdarjale, da se ob napadih smejo same braniti. Anglija je rekla, da v vprašanjih, ki se tičejo obstoja Anglije kot svetovne države, ne bo klonila. Zedinjene države si ne bodo dale diktirati, da ne bi Nikarague terorizirale. K celotnemu predlogu pravijo celo Zedinjene države, da ni v njem ničesar, kar bi oviralo samobrambo.

To kar predlog določa, to razveljavljajo pridržki in komentarji, ki bodo prišli v pogodbo. Glavno pa je, da v dogovoru ni nikjer govora o razoroževanju. Mi vidimo nasprotno, da se vse države oborožujejo, grade ladje, aeroplane, delajo strupene pline, sklepajo vojne dogovore in karte, torej prav tako kakor pred vojno, samo še v večji meri; pripravljajo se naravnost za grozovite vojne.

LISTEK.

IVAN VUK:

Za vsakdanjo skorjico kruha.

Rudar Blaž se je dvignil s trdega ležišča. Pogledal je na budilko na mizi.

»Čas je,« je zamrmral in se jel oblačiti.

Zraven na starinski postelji je zastokal otrok, tiho, pridušeno. Rudar Blaž se je nagnil k njemu. Nežnost mu je bila v očeh. Pogladil je ličce deteta in vprašal šepetaje:

»Kako je Tonček? ... Boli?«

Otrok je prijel z drobnimi prsti žuljavo roko očeto in jo stisnil k sebi.

»Ne,« je odgovoril otrok kratko in se nasmehnil. Bogve, kako je ta osemletni otrok razumel, da treba očeta tolažiti, a ne ga pustiti odhajati na težko delo v skrbeh.

Rudar Blaž ga je gledal skrbno ljubeče. Čutil je otrokovo ljubezen.

»Ozdraviš Tonček ... o. ozdraviš ... Glej, pomlad bo vsak čas privrskala v deželo. Saj se že sliši njen vrisk od daleč. Takrat poskočiš, Tonček, tja na travnike, vse zelene in v cvetju in pozdraviš bregove, obliše s solnčno svetlobo; da, Tonček, tiste bregove, pod katerimi kopljem jaz črn kruh, da nismo lačni. Takrat, Tonček, boš zdrav in veselo bo ...«

Žena je prinesla zajutrek. Kav o kruhom od predvčeraj. Popil jo je, kruh pa vtaknil v žep. Za malco bo v jami, ko bo treba oddahniti.

»Ali greš po kruhka, oče,« je vprašal otrok.

»Po kruhka, Tonček.«

Tedaj se je oglašila tovarna. Zatulila je medena sirena zateglo, divje, kakor šakal v džungli, ko sluti plen.

Rudar Blaž je vstal in poiskal kapo. Pri vratih je še obstal, se nasmehnil sinčku, ki je gledal za njim in dejal:

»Adijo ... Priden bodi, Tonček ...«

Tonček je pokimal z glavo. Rudar je zaprl vrata.

Okno v pekel je požiralo ljudi. To je bil vohod v podzemeljski svet, v državo premoga. Rudarji so šli osvajat, kakor vsak dan, črno kamenje iz roke nevidnega podzemeljskega gospodarja. Šli so, da izklešejo kruha sebi in svojim, trdega in črnega, kakor je sam premog ... Na zemlji solnce, bližina pomladi, svež vonj življenja; tu doli pod zemljo vlaga, mračne stene, vonj smrti.

Rudar Blaž se je podal na svoje določeno mesto. Ozek rov je imel, opasen rov. Treba ga je dobro podpreti z bruni.

Ko je podpiral, je mislil na svojega Tončka, ki leži doma na slamici in je bolan. Ko bo potegnil mezd, takoj pokliče zdravnika in mu reče, naj zapiše dobra zdravila. Takšna, ki bodo pomagala. Bo že plačal. Zaslужil je in plačal bo. Samo, da bo Tonček mogel na travnike trgati cvetlice in gledat bregove, pod katerimi koplje premog on, njegov oče. Naj uživa, revček, svojo pomlad; petek nevolje ga objame prekmalu. A do tistega trenutka naj mu sije solnce. Zato bo skrbel on, oče njegov.

Ko je tako sanjari, so njegove močne roke dvigale bruna in podpirale rov. Ob straneh je curljala voda.

Svetilka se je tiho gugala in metala njegovo senco daleč tja nekam v črno žrelo. Bilo je zadušljivo. Nekaj težkega, svinčenega je tiščalo prsi Blaža rudarja. On tega ni zapazil. Preveč je imel opravila s Tončkom.

»Samo rudar naj ne bo,« je mrmral v mislih. »Samo krt naj ne bo.«

Ob straneh se mu je režala gola zemlja, iz katere je bil že izsekan premog, kakor da se mu posmehuje.

»Kaj pa misliš, da bo, ha?«

»Samo rudar ne.«

Staremu rudarju se je zdelo, kakor da se nekdo smeje za njegovim hrbtom. Pljunil je v stran odločno in rekel:

»V šole ga bom dal ... Suh kruh bom jedel, on, moj Tonček pa se naj uči.«

»Kaj pa, če te stisnem sedaj tu,« je reklo nekaj iz sten. »Kaj bo pa tedaj s tvojim sinom?«

»Bog nas varuj in sveta Barbara,« je zamrmral preplašeno rudar.

Glas pa je govoril:

»Kako te je pogledal Tonček, ko si odprl vrata in stopil na prag?! Sladko, ljubeče?! ... Da, Kako mehka je njegova ročica, ko boža od dela ostarelo lice ... Ej, tako je mehko človeku tam nekje v prsih, ko se tako dotakne drobna roka deteta izsušenih lic ... Kaj misliš, Blaž, ali bi ti bilo ludo, ako bi ga več ne videl? ... Kaj misliš, ako bi te jaz tako objela? ... Pravico imam. Večjo pravico, kakor tvoj sinček. Zakaj, jaz sem s teboj cele dneve. Vse svoje življenje rješ po meni. Tvoj sin pa je s teboj samo nekaj ur ... Eh, rudar Blaž, tudi jaz te ljubim in težko mi je biti brez tebe ... Ne dam te drugim!«

(Konec prih.)

Iz vseh teh dejstev je jasno, da se mirovni dogovor predlaga iz povsem taktičnih razlogov, da se nasuje peska v oči tistim, ki so proti vojni. Protivojni pakt bodo sklenili, toda ta pakt ne bo imel prav nobenega drugega praktičnega pomena, kakor da bo zgodovina pisala o njem in da se bodo narodi, čim zmaga demokracija po vsem kultiviranem svetu, učili iz njega, kako se mirovni dogovori ne smejo sklepati. Šele z zmago demokracije v Društvu narodov, šele z zmago demokracije po večini

dežel bo mogoče govoriti res o dogovoru, ki bi omejil ali pa odpravil vojne zlasti pa surove zverinske vojne, kakršne se pripravljajo v kljub demagoštvu o razoroževanju po vsem svetu.

Mi vojni invalidi in vojne vdove in vojne sirote vemo strašno dobro, kaj je vojna in kaj ona prinaša in daja. Zato smo proti vojni in nismo zadovoljni samo s podpisovanjem protivojnih paktov, nego zahtevamo, da se začne zares razoroževanje.

P. R.

Za revizijo invalidskega zakona!

O, ta nesrečni invalidski zakon! Koliko vladnih kriz je že bilo pred njegovim in za njegovim spočetjem? Koliko se ga je preresetavalo? Koliko se je radi njega porabilo črnila? Vkljub temu pa je ostal tak, kakor je — brez jedra!

Čakali smo nanj kakor na Mesijo! Mesto Mesije se je pa pojavil krivi prerok, ki deli vojne žrtve v vredne in manjvredne! Ni čudno, da se je že takoj ob njegovem rojstvu pojavila potreba revizije.

Ni treba omenjati, kaj bi se moralo storiti, da bi bil zakon boljši! Vse to se je že nešteto-krat povdarjalo, tako v listu »Vojni invalid«, kakor tudi na vseh občnih zborih naših organizacij. Treba bi bilo le, da merodajni faktorji stavljeni predloge upoštevajo in zboljšanje bi bilo tu!

Toda vojne žrtve uvidevamo vedno bolj, da so vse dosedanje vlade vkljub našim prošnjam, protestom in zahtevam, ki naj bi prinesle zboljšanje v smeri predlogov organizacij, ostale gluhe! Niti ena ni smatrala za potrebno, da bi to splošno narodno-socijalno vprašanje rešila pravično.

O zboljšanju tega vprašanja se je že mnogo govorilo, mnogo nam je bilo že danih obljub, toda le v momentih, ko je interes političnih strank to zahteval, t. j. ob volitvah. Takoj ko so pa, kakor pravi neka pesem, »Rož'ce minule, minulo je vse«, so ostale vojne žrtve zopet s celo težino tega vprašanja osamljene. Pred nekaj dnevi so se nam zopet razjas-

nili obrazi. Čitamo, da prihaja na dnevni red vlade delno zboljšanje invalidskega vprašanja. Nastaja moment, da si priborimo revizijo vsaj najnujnejših pravic. Tem potom apeliramo, da naj se gleda stvarno v življenje in položaj vojnih žrtev in ako se misli v resnici revidirati, da bo ugodeno največjim potrebam.

Samo s členom 108 invalidskega zakona ne bo zadosteno bedni masi. Kje so vse rak-rane? Vprašajte organizacijo, ki je tolažnica in voditeljica vseh vrst vojnih žrtev.

Celo desetletje se prizadeva na različne načine ublažiti vsestransko bedo. Organizacija bo praznovala drugo leto svojo desetletnico.

Nazaj gleda v preteklost, ki ima toliko dobrega in koristnega dela. Ob jubilejnim letu zasluži taka organizacija svoje moči in vpoštevjanja.

Kdor še ni organiziran, naj takoj pristopi! Pri tem naj pomagajo vsi zavednejši in agilnejši člani. Vsakega še ne organiziranega naj pripeljejo v naše vrste, kajti potreba skupnosti je velika. Ob desetletnici naših organizacij moramo naš boj za uresničenje naših pravičnih zahtev ponoviti. Sami si moramo z lastno inicijativo pomagati.

Ni pa vse, ako je tudi armada velika in močna! Tudi naša generaliteta se mora odločiti za pravo taktiko. Sedanji način borbe je nezadosten, zato ni uspehov.

Tako začnimo ob desetletnici obstoja naših organizacij za dosego revizije invalidskega zakona.

Invalid.

Naše gibanje.

Krajevni odbor v Mariboru je prejel od g. poslanca Žebota pismo iz Beograda, ki je interveniral v zadevi odkupnin pri ministrstvu socijalne politike, da so po proračunu razpoložljiva sredstva 5 milijonov dinarjev že z izplačili izčrpana. Do eventualnega izrednega kredita, posojila, ali novega proračuna (ki bo pa šele s 1. aprilom 1929) ni pričakovati nobenega novega nakazila odkupnine. Po informacijah so največ krivi invalidi sami, da niso prišli že na vrsto, ker se malo drže predpisov k prošnjam za odkupnine. Mesto da vlagajo prošnje preko svojih organizacij, to je krajevnih odborov in Oblastnega odbora, ki mora podati v vsakem slučaju svojo garancijsko izjavo, jih vlagajo sami, ali preko občin. Na ta način so prošnje navadno nepopolne in jih ministrstvo pošilja nazaj. V ministrstvu socijalne politike je nakopičenih okoli 500 slovenskih prošenj za odkupnine, ki bodo morale čakati novih sredstev (proračuna). S tem obveščamo članstvo, da ne bo po nepotrebnem urgiralo.

Velika tombola Krajevnega odbora v Mariboru se ne vrši v nedeljo 5. oktobra, kakor je bilo pomotoma javljeno v 15. številki našega lista, temveč v nedeljo dne 7. oktobra t. l. Članstvo prosimo, da agtirajo za njo.

Glasilo »Vojni invalid« je nužno potrebno! Zakaj! Članstvo je v svojem pravu odvisno le od pomoči organizacije. Dan na dan prosi za različne nasvete, posredovanja in pomoč. V našem kompliciranem vprašanju je po večini nevedno. Organizacija pomaga v različnih stvareh. Tega se pa dotični, ki jo najbolj potrebujejo, ne zavedajo dosti. Organizacija jim pomaga, oni pa njej nočejo. Čemu je treba spraševati po pisarnah in pri odborih za razne nasvete, za sestave prošenj, priloge itd.? Vse to je vedno pojasnjeno v našem glasilu »Vojni invalid«, samo naročiti ga je treba. To je tako malenkostno žrtvovanje, da ne pomeni za nikogar težkoč. Kdaj bodo med našimi vrstami odpravljene malomarnosti, ki vsakemu samem škodijo. Vsak naj se naroči na naše stanovsko glasilo. Krajevni odbor v Mariboru hoče obratovati pri svojih članih veliko pažnjo na to, kdo je naročnik.

Krajevni odbori. Mnogokrat prestopajo člani in članice iz ene organizacije v drugo. Vzrok so preselitve, ali boljše zveze. Vendar pa organizacije med seboj malokdaj objavljajo in prijavljajo to prestopanje članstva. Da se vodi natančna statistika in evidenca, je potrebno, da vsak Krajevni odbor odstopivšega člana odjavi onemu Krajevni odboru, kamor bo pristopil in mu odstopi njegovo popisnico. Pristopivšemu pa je treba v članski knjižici na prvi

strani prečrtati kraj prejšnje organizacije in navesti novega. Pripeti se tudi, da kakšen trdovraten član preneha s članarino in noče izročiti nazaj knjižice, češ da jo je plačal. Takemu naj Krajevni odbori napišejo tam, kjer se lepijo markice v knjižici: »Izstopil, ta knjižica je do eventualnega preklica neveljavna.« Potem pa lahko knjižico obdrži, ker mu itak ne more služiti. Glede na naš poziv v »Vojnem invalidu«, da je tako malo poravnane članarine in zahtevanih markic, niso krajevni odbori razen enega še nič odgovorili. Najbrž niso še pozvali članstva na dolžnost. Kakor rečeno, to gre za delitev podpornega fonda.

Naše zdravljenje. Sezona v Dolenjskih Toplicah se približuje h koncu. Letos je prošlo več invalidov za zdravljenje kot običajno, tako da je celo zmanjkalo kredita za nadaljno oskrbo zdravilišča. Iz tega se vidi, kako se kažejo invalidske bolezni kolikor so starejši in kako potrebni so nam naši zdravstveni zavodi. Na Golniku je pri starem. Invalidska mesta se še niso povišala, kakor je bilo obljubljeno. Še vedno čakajo potrebni invalidi na sprejem. Ministrstvo socijalne politike ne najde sredstev, da bi za nje plačalo, uprava sama pa ne dopušča radi vzdrževanja zavoda sprejem neplačujočih. Za invalide je bil ustanovljen Golnik, danes pa so morali postati vsled nedostatkov njihovega zakonitega zdravstvenega vprašanja gostje odveč.

Za železniške legitimacije povprašujejo naši invalidi, ki so jih naročili, kdaj jih dobe? Računovodstvo del. min. financ pošlje vse sezname takoj Direkciji državnih železnic, tam pa ne morejo vsega naenkrat izgotoviti. Urgirati se ne da. Izgotovljene legitimacije pošlje računovodstvo uradno upravičencem na dom. Poleg slik in prijav naj Krajevni odbori pošljejo Oblastnemu odboru vselej tudi denar.

Ljudska samopomoč, društvo za posmrtno podpora, beleži že lepe uspehe. Danes šteje že čez 8000 članov. Smrtnih slučajev je po devetmesečnem obstoju v oddelku D 14, C 4, B 3, A 1, torej skupaj 21. Društvo je izplačalo vsega skupaj posmrtnim upravičencem 86.665 Din. Iz tega se vidi, kako koristno je za slučaj, ko ostanejo družine po smrti brez vseh sredstev. Po najnovejšem poročilu so bila spremenjena pravila celo v tem smislu, da dobi član, ako preživi 20 let članstva, v slučaju bolezni ali starosti eno četrtino zavarovalnine že pri življenju izplačano, ostalo pa po smrti. Ker je denarno žrtvovanje napram vsemu temu tako malenkostno, lahko posebno invalidi in vojne vdove, ako so prav siromašni, pristopijo. Zastopstvo za Ljubljano in tudi vso Slovenijo imata tov. Stanko Tomc, tajnik Oblastnega odbora

udruženja vojnih invalidov v Ljubljani, Šent-peterska vojašnica.

Škofja Loka. Dne 22. julija t. l. je v Škofji Loki pobrala smrt vojno vdovo Marijo Karlin, staro 60 let, po dolgi boleznii. Udruženje so pri pogrebu zastopale deputacija in tovarišice. N. v m. p.!

Škofja Loka. Krajevni odbor UVI se pripravlja na prireditev velike vrtno veselice pri gospe I. Guzelj (pri Balantu) dne 2. septembra 1928. Ako bo imel srečo z lepim vremenom, je upati na povoljen uspeh. Gospa Guzelj zasluži za svojo veliko naklonjenost vojnim žrtvam našo hvaležnost, da je dala za takrat na razpolago svoje prostore in vrt. Naša dolžnost je še poskrbeti za dobro pripravo in zabavo gostom, ki bodo gotovo v obilnem številu posetili to prireditev.

Trafika je postala prosta v Podgorici, občina Podgorica, ljubljanska okolica. Letni promet znaša 16.400 Din. Dalje se namerava ustanoviti nova trafika v Ljubljani, Podmiljskova ulica (Za Bežigradom) in na Savi pri Litiji. Osebe, ki so zaščitene po invalidskem zakonu in ki reflektirajo na katero izmed teh trafik, naj se zgledajo v svrhu informacij v pisarni Krajevnega odbora UVI v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica, soba št. 3, do 23. avgusta t. l.

Kantina v Mariboru v inženjerski podoficirski šoli je za oddati. Prosilci s potrebnimi sredstvi se lahko oglašijo najkasneje do 20. avgusta t. l. pri Oblastnem odboru.

Politične beležke.

Zopet atentat. V soboto ponoči, 4. t. m., je ustrelil kovaški železničar Šumič srbskega urednika »Jedinstva«, Vladimira Ristovića. Ristović je prišel v Zagreb. Ko so ga omladinci v kavarni spoznali, so ga pričeli preganjati in pretepati. Ranjen je šel v bolnico, da so ga obvezali, nato pa bi moral iti na policijo. Atentator je prežal ob Jelačićevem trgu na Ristovića in ga ustrelil. Ristović je bil smrtno zadet. »Jedinstvo« je tisti list, ki je pred umorom v Narodni skupščini pisalo, da treba opozicijo postreljati. Kmalu nato se je izvršil umor. Atentator pravi, da je Ristović hujskal na umor Pribičevića v svojem listu in da je najbrže s tem namenom prišel v Zagreb.

Zakon o državljanstvu je bil sprejet v Narodni skupščini te dni. Zakon je modern, vendar bo praksa pokazala še nedostatke.

300 Slovencev aretiranih v Italiji. V Divači se je zgodil umor. Občinski čuvaj Cerkenvik je bil umorjen. Kdo ga je umoril, se ne ve, a da se izve, fašistične oblasti kratkoma aretirajo vse, ki ji ne ugajajo. Tako je aretirano okrog 300 Slovencev na Krasu, v Istri in Trstu ter Gorici. V kraških vaseh so aretiranci že deloma izpuščeni, ker je njihovo število preveliko. Sedaj se še pozivajo na orožniško postajo, kjer jih zaslišujejo in zopet izpuščajo. Vsakega, ki poje slovenske pesmi, omumijo umora in ga aretirajo. Tako »kulturna« Italija dela z ljudmi, ki niso Italijani.

Kitajska in Japonska. Mandžurija se je hotela priključiti ostali Kitajski. To pa Japonski ni všeč, ker bi izgubila vpliv v Mandžuriji, s katero ima posebno pogodbo. Japonska je zagrozila z vojno, zaradi tega je Mandžurija nastopila proti novi Kitajski. Očividno tam še ne bo kmalu miru.

Sovjetska vlada in ruski prejšnji dolгови. Sovjetska vlada je dovolila, da se v Londonu filijale sovjetskih bank začno pogajati glede plačila prejšnjih državnih dolgov. Sovjeti so stali prvotno na stališču, da Rusija ne plača carističnih dolgov. Gospodarske razmere pa, ki so nastale v Rusiji in ker je brez tujega kapitala nemogoče dvigniti narodno gospodarstvo, so prisilile Rusijo k temu koraku, da potem dobi potrebne kredite. Rusija je velika in naravno bogata država, toda bojkot od strani imperialističnega kapitalizma jo sili, da stopi v znosnejše odnose s svetovnim kapitalizmom.

Dunajska občina in Rusija. Dunajska občina je v socijalistični upravi. Župan je s. Seitz. Ta občina je zgradila nad 30.000 stanovanj, ustanovila vrsto občinskih podjetij in stopila tudi z Rusijo v kupčijske zveze na ta način, da jamči industrijcem, ki prodajajo svoje izdelke v Rusijo, da dobe plačilo od Rusije. Doslej je dunajska občina skienila z Rusijo za okroglo 125 milijonov dinarjev kupčij in s tem zagotovila delavstvu zaposlitev daleč čez zimo. Rusija potrebuje zlasti poljsko-gospodarske stroje.

Druge novice.

Vezuv bruh. Kakor poroča observatorij na Vezu, je Vezuv 7. avgusta t. l. opoldne v južozapadnem sektorju žrela zopet začel delovati. Iz 40 m širokega novega žrela bljuva vulkan ob močnih eksplozijah velike množine lave. Ta lava je napravila ovalno jezero, ki ima 70 m v premeru.

31 italijanskih mornarjev na mrtvaškem odru. Zgodila se je strašna tragedija. Pri Brionih blizu Pulje se je potopila italijanska podmornica »F 14«, ker je zadela v drugo ladjo. V nji je bila posadka 31 mornarjev, iz njih 2 oficirja, 6 mehaniških vajencev in 23 vojakov-mornarjev. — Z reševalnim delom so pričeli sicer takoj. Potapljači so privezali podmornico z železnimi vrvmi, ki so jih začeli navijati na vitke. Posadka v podmornici je dajala znake življenja z radijem, ker je bil radiotele-

grafist ponesrečene ladje ves čas v zvezi s svetom. Imeli so v podmornici steklenico s kisikom in tudi sveži zrak se jim je posrečilo spuščati v ladjo. Bilo bi vse v redu in dobro, če bi se ne zgodila nesreča. Ladjo so jeli vleči z dna, ali bila je privezana s preslabimi vrvmi. In ko je bila že nekaj metrov od dna, so se vrvi pretrgale in ladja je padla nazaj v globlino. Zapičila se je v mulj, kakor igla. Usoda potopljenih mornarjev je bila zapetena. Radiotelegrafist je še brzojavil: »Izgubljeni smo!« In prenehali so vsi znaki življenja v potopljeni ladji. Ovi so jo sicer z močnejšimi vrvmi in ko so jo potegnili iz vode, se je pokazalo, da je z drugim padcem v ladjo prišla voda ter namočila akumulatorje. Začeli so se razvijati močni strupeni plini, ki so zadušili celo posadko. Dva iz mrtvih sta domačina iz Istre, Trolis in Ujich. Oče Trolisa in mati Ujicha sta se prišla preverit o smrti sinov na pristaniško poveljstvo v Pulj. Ko so jima povedali, da sta sinova mrtva, se je Ujicheva mati onesvestila, Trolisov oče pa je bridko zaplakal. Oba sinova nesrečnih staršev sta bila edina opora očeta, oziroma matere.

Na telovadni tekmi na olimpijadi smo Slovenci med 11 narodov dosegli tretje mesto. Jugoslovenska sokolska vrsta je dosegla to častno mesto. Prvi so Švicariji, drugi Čehi, tretji Slovenci. Na krogih pa je štel olimpijski prvak.

Nova transbalkanska železnica. Ustanovila se je italijansko-angelska družba, ki namerava graditi železnico iz Drača v Albaniji preko Soluna v Carigrad. To bi bila konkurenčna železnica oni, ki jo namerava zgraditi Jugoslavija od Splita v Dalmaciji do Beograda, odkoder bi se vršil promet deloma po Donavi ali pa po železnici na Carigrad, oziroma na Solun.

Zdravje.

DETE V ZIBELI.

Često opažamo navado, da pokrivajo dojenčka, kadar spi, z debelo težko odejo, s takozvanim »kov-trom«. To je za otroka zelo slabo. Prvič je taka odeja pretežka za nežno, šibko otrokovo telesce, drugič pa tudi prevroča za otroka, ki je že itak povit v plenice in navadno še v volneno ruto zavit.

Če otroka preveč pokrivaš, potem gotovo ne bo dobro spal. Vroče mu je, ves je poten, rdeč v lice kakor kuhan rak, posebno pa še pozimi, ko je peč zakurjena in je toplo v sobi. Če otroka, ki se je kuhal v taki vročini, potem razviješ, je nevarnost, da ga prehladiš. Zato ima tudi toliko dojenčkov nahod ali pa celo kašelj!

Otroka nikar preveč ne pokrivati, zlasti torej ne s težkimi odejami!

Zelo zdravo je za otroka, če ga večkrat pustiš, da malo pobrca in se pretegne. Nikar ga ne imej neprestano, noč in dan, povitega. In če ga poviješ, mu povij samo noge.

Kadar se otrok zmoči, mu menjaj plenice, da ne bo ležal v mokrem. Mokre plenice se pari pod telesom, in to je zelo nezdravo. Tudi imajo nekatere matere navado, da mokrih plenice ne izperejo, ampak jih kar tako posuše. To je za otroka silno škodljivo. Plenice treba preprati, čeprav v mrzli vodi.

Otrok, ki mnogo leži v mokrih in neizpranih plenica, je kakor oparjen, to ga zelo peče in boli. Pomagaš mu z otroško šupo, ki jo dobiš v lekarni. Dolžnost tvoja je, da otroka dostikrat umiješ in ga naštopaš med nožicami in pod pazduhami.

Detetu podloži v njegovi postelji vedno tudi gumijevno platno, da ne zmoči slamnjače. Če nimaš takega platna, pa imej vsaj dve slamnjači, da lahko, če otrok zmoči eno, zamenjaš zmočeno z drugo, suho. Ni slabšega za otroka, če se mu mokra slamnjača pari pod telescem. Sicer pa je treba otroka že zgodaj navaditi na nočno posodo. Že pri petmesečnem otroku se da to doseči.

Dojenček spi navadno ves dan. Kakšna posebno skrbna mati pa misli, če otrok dolgo spi, da bo pri tem preveč lačen in ga prebudi, da mu da jesti. To ni prav. Glavno pri otroku, zlasti pri dojenčku, je spanje, in dokler spi, gotovo ni potreben hrane. Mnogo je mater, ki mislijo, da je otrok vedno lačen, če joka, oziroma da joka, ker je lačen. In mu dajejo jesti, čeprav je morda pred pol ure bil nahranjen. Tudi to ni pravilno ravnanje. Otrok je nežna stvarca in je treba zelo paziti, da mu ne preobloži želodčka. Ne daj mu prevečkrat in ne daj mu naenkrat preveč jesti, ampak nahrani ga v rednih presledkih in glej vedno tudi, da bo otrok počasi jedel. Dobro je tudi, dajati otroku v mleko vedno košček sladkorja, ker otrok tako mleko rajši pije in ker je sladkor tudi zelo hranljiv.

Dojenčka treba hraniti pravilno tako-le: prva dva meseca na vsaki dve uri, v tretjem mesecu na tri ure in tudi ponoči, če se zbudi. Od petega meseca dalje pa pusti otroka spati vso noč in ne budi ga in ne sili ga z jedjo tudi ponoči.

Gospodarstvo.

ODKOD JE PŠENICA DOMA.

Ko kmetovalec seje pšenico, pač prosi blagoslova, da bi ravnokar materi zemlji izročeno seme rodilo obilo sadu. Ne premišlja in ne zna pa ne poljedelec in tudi ne trgovec, odkod je pšenica doma, kje se je najprvo sejala in kedaj.

Pšenico je začel človeški rod sejati v tako davnih časih, da ne živi več spomin na ta začetek niti v pravljicah narodov. Izgubila se je vsaka sled početka in prve domovine pšenice.

Leta 1908 pa je dr. Aronsohn, botanik in kmetovalec v Palestini, našel rastlino, katero so spoznali potem za pramatko naše današnje pšenice. Najdena rastlina, katero so rastlinoslovci krstili z latinskim imenom *triticum dicoccoides*, je Eva pšeničnega rodu ter se nahaja v Palestini, posebno pa v Galileji, pa tudi v Siriji.

Divja pšenica je kaj skromna ženica, se zadovoljuje z vsakim kotičkom, z vsako zemljo, je zadovoljna z obilo moke kakor tudi s sušo, je ne zebe in tudi ne trpi vročine, kajti dobili so jo v Jordanski dolini, ki leži

skoraj 250 m pod morsko gladino, raste pa tudi 2000 m nad morjem na Hergemonskih gorah.

Najditelj pramatere naše pšenice je poročal, da raste divja pšenica najrajši na suhih, nerodovitnih in zapuščenih krajih, daleč od kultiviranega sveta, niti ne ljubi ravnin in poljan. Ne izogiblje se pa težke in rodovitne zemlje, vendar v taki zemlji uspeva le tam, kjer se lahko zateka v senco bohotno rastočih rastlin.

Kakor vidimo, je divja pšenica pravi tip naravnega, od kulturnega neomehkuženega bitja. Naša moderna pšenica je hudo občutljiva; vsaka sušica, vsaka mrzla sapa ji je nadležna; izbirčna je zelo glede zemlje, hoče le težke in jako rodovitne zemlje, sicer se kuja.

Najdba divje pšenice bi mogla postati velike važnosti za obdelovanje zemlje.

Dr. Aronsohn je začel gojiti divjo pšenico, križati jo z našo moderno pšenico in je poslal tako pridelano seme v Nemčijo in Ameriko, kjer je to seme jako dobro se obneslo. Setve novega semena so veliko bolj trdne, jim ne škoduje toliko mraz ali suša, kakor setvam moderne pšenice in tudi rja ne napada slame v taki meri. Amerikanci so se zavzeli v veliko večji meri za novo pšenico nego Nemci. Da bi natančno preizkusili zrno divje pšenice in tudi križanje, so ustanovili v Palestini poizkusno postajo (The Jewish Agricultural Experiment Station).

Svetovna vojna je vsa dela prekinila in s tem najbrže zelo škodovala poljedelstvu. Ne vem, ali se poizkusi nadaljujejo sedaj ali ne.

Ako se novo zrno obnese in bo imelo dobre lastnosti divje pšenice, nastane v obdelovanju zemlje in pridelovanju pšenice velik preobrat. V Evropi bo morda možno posejati s pšenico tudi tisto zemljo, kjer je sedaj domovala le še rž. Domnevajo, da bo možno pomakniti pšenico celo do tečajnikov in še čez. Rodila bo pšenica ruska osrednja Azija, suhi Egipt, Tunis in Algir, mrzla Kanada s svojim kratkim poletjem in z zgodnjimi mrazi.

Morda bi kdo povprašal, kakšno zrno pa rodi divja pšenica, ali ni ta divja pšenica le podivjana hčerka kulturne pšenice?

Divja pšenica rodi zrno jako dobre kakovosti. Nikakor pa ne more biti le podivjana pšenica, ker naše moderne setve nimajo ne želje in tudi ne zmožnosti za podivjanje. Ako so pa slučajno ušle pridni roki poljedelca, pa tako zapuščene v kratkem izumrejo, se ne razširjajo. Rastlinoslovci so pa tudi nepobito dokazali iz raznih znakov, da imamo opravka le z divjo pšenico, ne pa s podivjanko. Istotako dokazuje to tudi dejstvo, da najdemo divjo pšenico daleč od kultiviranih krajev.

Omeniti hočem še, da je že leta 1859 našel divjo pšenico nek avstrijski botanik. Mož je prinesel bilko iz Galileje za dvorni prirodopisni muzej na Dunaju. Takrat niso vedeli, da je to divja pšenica.

Sveta dežela je tedaj prvotna domovina pšenice, od tam se je selila po vsem svetu ter je postala glavni živež človeškega rodu.

Raznoterosti.

Deset minut po smrti lahko oživiš. Senzacionalen uspeh danskega zdravnika, ki je obudil od smrti 81 letnega starca z injekcijo adrenalina. Te dni gre po vsem svetu glas o danskem zdravniku dr. Jakobu Nordentoffu. In po pravici. Možu, ki je po poklicu zdravnik in je bil doslej znan samo v svoji domovini, se je posrečila nevsakdanja reč. Neki 81 letni stari, na katerem je bila izvršena operacija srca ter je umrl na posledicah operacije, je bil po dr. Nordentoffu z vbrizgalom adrenalina **obujen zopet k življenju**. Smrt je nastopila deset minut pred injekcijo. Starec pa ni podlegel splošni oslabelosti, ki jo prinaša s seboj starost, marveč slabosti srčne mišice. Zato se je dr. Nordentoff odločil, da poskusi na bolniku zadnje sredstvo. Izkazalo se je, da je imel prav. Operacija je imela namen spraviti srce pri 81 letniku zopet v red. Vse bi bilo dobro, če bi bil stari starček mogel prenesti narkozo. Ta ga je pa ugonobila. Operirane je nehal dihati, srce mu je zastalo in žila ni več utripala. Poklicali so dr. Nordentoffa, ki se je odločil za poskus, s kakršnim se bavi že leta in leta. Vbrizgnil je mrliču dozo adrenalina v srce, ki je začelo nato **intenzivno utripati**. Zdravniki, ki so stali dr. Nordentoffu ob strani, so zapropasčeni ugotovili uspeh, kakršnega še ne pozna novejša medicina. Ves Kodani je na nogah in govori in piše se samo o tem dogodku. Zdravniške kapacitete, katere so poprašali o uspehu dr. Nordentoffa, so izjavile, da se je z metodo, ki je bila uporabljena v konkretnem slučaju, prišlo do že davno zaželenega uspeha. Posrečilo se je namreč **obuditi mrtve**. Zdravniška veda je na prvi sledi podaljšanja človeškega življenja, če ni nastopila smrt iz drugih vzrokov kakor zaradi oslabelosti srca. Le v primeru, da bi bilo srce popolnoma oslabiljeno in če bi do skrajnosti opešalo radi drugih vzrokov, mrliča ni več pomoči. Če pa ni umrl pacient na splošnih posledicah starosti, je mogoče poklicati ga zopet v življenje. Vendar je važen pogoj, pod katerim se lahko izvrši obuditev mrliča. Mrlič ne sme biti mrtve več nego deset minut. Po preteku desetih minut srčna mišica otrpne in potem mrtvecu ni več pomoči.

Srčna napaka in živalsko srce. Znani dunajski strokovnjak Haberland propagira »naravno zdravljenje srčne napake« z uživanjem juhe iz skuhanega telečjega srca. To zdravilo se je tudi dobro obneslo pri srčnih boleznih, ki nastanejo po medlem delovanju srčnih hormonov ter otrdelosti lasnic: corona atherosclerose, angina pectoris in dr. Telečje srce vsebuje potrebne hormone in odstrani vzrok bolezni. Na ta način se vrača sedanja znanost k prastarim »domačim sredstvom«, ki so se dosedaj smatrala kot »vražje«. Ljudska medicina je od nekdaj priporočala vživanje srca pri srčnih boleznih.

Onerjena glubost. Angleški vojni zdravnik major Reasfield je izzval veliko zanimanje s svojimi uspešnimi poizkusi ozdravit glubost operativnim potom. Vrnil je sluh tudi ljudem, ki niso nič slišali po 30 let. Reasfield je imel vedno uspeh. Seveda utegne samo spreten kirurg prevrtati po njegovih navodilih novi kanal, ki dovaja zrak srednjemu ušesu. Ta metoda je nastala v ladji, kjer je imel izumitelj veliko posla nad gluhih domačini. Le srečen slučaj je zdravniku pomagal na delu izvesti poprej zgolj teoretska razmotrivanja. Nekoč je povrnil Reasfield po težavni operaciji vid skoro slepemu sta-

remu Indijcu. Ozdravljeni je zahteval, naj mu vrne »vedež« se sluh in se je kar vlegel na operacijsko mizo. Vse prigrvarjanje naj se odstrani je bilo zaman. Slednjič je tvegat doktor operacijo s sijajnim uspehom. Vesti o čudežnem ozdravljenju so zdravniku pripeljale tolpe gluhih domačinov. Tako je izpolnil svojo metodo in jo zdaj uspešno uveljavil tudi na Angleškem.

Tri leta v grobu. Abesinska prestolnica Adis-Abeba je izgubila svojo posebnost, živega mrliča, ki je bil tri leta ponos ondodnega pokopališča. Pokopališče leži poleg stolnice, sredi mesta, in vsi vodniki so tja vodili tuje. Ta, po naših pojmih neverjetna zgodba, se je pričela takole: V ugledni, bogati hiši je umirala stara mati. Jokajoči vnuki so jo spoštljivo zadavili — ne da bi jo usmrtili. Po abesinski navadi opravi ta posel najbližji sorodnik; mati tišči z dlanmi usta in nos umirajočemu otroku ali narobe. To je potrebno, da se ne polasti sejtan (vrag) uletajoče pokojnikove duše. Starko so torej zadavili, objokavali, se slekli in si posipali glavo s prahom. Potem so zvezali rajni roke in noge, kakor je to navada, in jo nesli na pokopališče. Tri dni so obhajali njen spomin: kuhali »uot« iz posebej zaklane bika in pili »tedža« (koruzno žganje). Starka pa se je v grobu zbudila. Stresla je tenko plast peska s sebe. Abesinci namreč komaj zasujejo mrliča, ki ga ponoči požro tropi hijen. To je njih kraljestvo. Psi jih napadajo samo, če zaidejo v mesto med avtomobile, elektriko in kinematografe. Starka je krillila z zvezanimi rokami in kričala. Baš so prinesli novega, pravega mrliča. Nosači so ga takoj vrgli na tla in pričeli kamenjati »obujeno večšo«. Krvavečo starko je slučajno rešil neki geometer, ki je delal tam v bližini. Poslal je slugo po policijo, sam pa je čul obujeno smrtnico z revolverjem v roki. Slednjič so prišli sorodniki in se zatekli k duhovniku po nasvet. Geometer jim je dokazal, da ni stara reva nobena večša. Potegnili so jo na to iz groba, ji natočili »tedža« ... a jo niso hoteli vzeti domov. »Bila si v zemlji, torej ostani tu, da ne odpelješ koga s seboj, ko se povrneš v grob.« Grob so izkopali, naredili krov in ograjo in je ostala na pokopališču. Dali so ji tudi sužnjo. Sorodniki so ji dnevno prinašali s soljo zakuhano kavo, cenjeno pijačo kavopivk. Vnuki so skrbeli za babico, a jo niso hoteli vzeti domov. Starka je bila zadovoljna z usodo. Tri leta je srečno živela v grobu in prosila tujece tobaka, ker je kadila kot Turki. Zdal pa je res umrla. Zakopali so jo izredno globoko po tukajšnjih pojmih, ker so se bali, da zopet oživi. Njen s pločvino pokrit šotor pa je postal zbirališče beračev, ki prenočujejo na pokopališču vkljub hijenam. Berači preže na pogrebe: tulijo in plešejo mrliču na čast, s tem pa zaslužijo. Hijene pa tudi ne napadejo živega človeka in se zadovolje s mrličji. Take razmere vladajo v prestolnici črne države, kjer biva sredi krasnega eukaliptovega gozdiča tudi komisar Društva narodov, ne da bi omenili številne bele trgovce, inženjerje in konzule. Domačini pa so žalostni, ker ne morejo zdaj več bogatim Američanom kazati »živega mrliča« in za to prejemati nagrade v dolarjih.

Čudna zgodba o izgubljenem in najdenem sinu. Pred 17. leti je živel v Zemunu carinik Ivo Mirić z ženo Katico in 2 otrokoma, sinkom Slavkom in hčerko Ano. Lepega marčevega popoldneva v letu 1911 se je mali Slavko, ki je bil takrat star 3 in pol leta, igral z otroci zunaj na ulici, odkoder se pa ni več vrnil domov. Njegov oče je napravil vse korake, da bi zopet našel izgubljenega sinka, a je bilo vse zaman. Vseh 17 let ni nihče več ničesar slišal o izgubljenem Slavku in starši so bili prepričani, da je že davno mrtev. Medtem je nastala svetovna vojna in Ivo Mirić je moral k vojakom; prišel je na rusko fronto, kjer je padel. Vdova Katica se je po drugi tako bridki izgubi s svojo hčerko Ano popolnoma umaknila v mirno življenje. Hčerka Ana je bila stara 1 leto, ko je bil ukraden njen bratec. Po daljšem času, ko je Ana že odrasla, ji je mati nekoč pripovedovala tragedijo njenega brata ter ji ga tudi opisala, pri čemer jo je zlasti opozorila na to, da ima Slavko pod ušesom veliko pežico (materno znamenje). Ko je Ana dorasla, so se začeli oglašati snubci, a nihče ni bil po njenem okusu, dokler ni pred 4 meseci prispel v Zemun neki Nemec, agent tkaninske tvornice iz Hamburga. Slučaj je hotel, da se je Ana spoznala z njim, razvila se je medsebojna ljubezen in Alfred Rimann, kakor se je Nemec imenoval, je prosil vdovo za hčerkin roko, ki jo je tudi dobil. Alfred se je zopet vrnil domov v Hamburg in dva meseca pozneje je prejel Ana obvestilo, da je njen zaročenec nevarno zbolel. Zaradi tega je Ana odpotovala v Hamburg, kjer je Alfred v skrbni negi svoje zaročenke kmalu ozdravel. Nekega dne je nakupovala svilo v kamburški trgovini Ardoni & Löwe in je pod ušesom trgovskega pomočnika, ki ji je stregel, nenadoma zapazila enako pežico, o kakršni je svoječasi govorila njena mati, da jo ima tudi njen brat Slavko. Ona se je zaradi tega čudnega slučaja tako razburila, da je padla v omedlevico. Ko je zopet prišla k zavesti in se umirila, je prisotnim v trgovini povedala ves dogodek. Obrazložila jim je, na kak način je izgubil njen brat Slavko, ki je imel enako znamenje in na istem mestu, kakor omenjeni trgovski pomočnik. Trgovec Löwe se je zainteresiral za ta čuden dogodek in storil vse, da bi se zadeva pojasnila. No, in po daljšem razmišljanju se je spomnil, kako so mu cigani, od katerih je svoječasi prevzel Slavka, pripovedovali, da so našli dete v Zemunu brez staršev in nadzorstva na ulici. Tako je Ana po izredno čudnem slučaju zopet našla svojega brata. Ko je njena mati v Zemunu izvedela za veselo novico, je vzklila, da je najsrečnejša mati na svetu. Kakor sama pripoveduje, se bo v kratkem podala v Hamburg, kjer se namerava nastaniti poleg svojega izgubljenega in zopet najdenega sina ter svoje hčerke in zeta.

Boj in zmaga. Pravljica. Spisal Gustav Strniša, ilustriral Justin, Kot II. zvezek nove serije knjižnice »Svete vojske« (Ljubljana, Poljanski nasip 10), je izšla knjižica s sledečo vsebino: V vasi Žejla primanjkuje vode. Mladi junak Tomažek najde po dolgih naporih v gorah vrv, ki ga strazi zmaj in ne dopusti, da bi vaščani napeljali vodo v dolino. Končno se Tomažku posreči ubiti zmaja in rešiti zakleto kraljčino v gori ter vaščanom preskrbeti zdravo vodo mesto pogubnega žganja. Pravljica je zelo napeta in se bo mladini priljubila. Knjižica je bogato ilustrirana tako, da se čudimo, kako jo more nuditi založba za nizko ceno 5 Din. Dajte ljubko knjižico mladini v roke: hvaležna vam bo za ta dar.

Izdaja Udruženje vojnih invalidov.
Odgovorni urednik: **Stanko Tomc**.
Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani.
Zanjo odgovarja: **Alojzij Höfler**.